

ዕርቂ ምስ መን?

ከይሓሰብካዮን ከየስተንተንካዮን ኣብ ልዕሌኻ ዝወድቕ ሓደጋ ከምቲ “ዘይሓሰብካዮ ያ ርኻቦስ ኣይመርገም ኣይምረቓ” ዝብልዎ ምስላ ከም ዝኾነ ኮይኑ ምሕላፉ ኣይተርፍን። “እንተዘይሞትክን ጥዲና ኣለክን” እውን ይበሃል እዩ’ዎ ድሕሪ ፀላኢኻ ዝሓሰበልካን ዝወጠነልካን ዕንወት ዝኸፈል መስዋእትነት ከፊልካ ካብቲ ዝነበርካሉ ሓንፍ ሽንጥሮ ወጺእኻ ናብ እምባ ምስ ደዩብካ ብዛዕባ ዕርቅን ሃላዎትን ምሕላብ ነውሪ ኣይብሉን። ኣይዕረቕን ኢልካ ምእባይውን ግን ናይ ሓጥያት ገዲፍና ነውሪ ኣለዎ ክንብል ኣይንኸእልን። ኮላይ ምስላ ወለድና “ዘይበኣስስ መልኣኽ ድዩ ዘይዕረቕን ከ ሰይጣን ድዩ።” ስለዝብል ዕርቅን ፅልእን ኣብ መንጎ ደቂ ሰባት ልሙድ ተርእዮ እዩ። ብካሊእ ገፁ ድማ ምስ ሰይጣን ንከይንዕረቕ ዘውግዝ ባህልን እምነትን ክዓ ኣለና። ሰይጣን ከይቀርበናን ከይጠብቀናን ንጉሆን ምሽትን ፀሎት ንገብር’ምበር “ናይ ኢድካ ይሃብካ ዝሓለፈስ ሓሊፉ እዩ’ዎ ካብ ደጊም ከይለምደካ” ኢልና ምሕረት ሂብና ምስቲ “ንግብረ ክፉእ ጥራሕ ዝተፈጠረ” ሰይጣን ክንዕረቕ ኣድላይ ጌርና ኣይንወስዶን።

ባህልን ልምድን ካብ ፖለቲካ ፍልይ ዝበለ ምዃኑ ብዙሓት ኣይስሕትዎን። Politics is the art of the possible (ፖለቲካ ናይቲ ክኸውን ዘለዎ ፍፃመ መስርሕ’ዩ) ዝብል ሚዛን ዝፀቓጥ ኣበሃህላውን ኣሎ። ስለዚ ፖለቲካ ከምድልየትካ ድኣ ኣይትገብሮን’ምበር ነቲ ክኸውን ዘለዎን ዘይሕለፍን ጉዳይስ ከም መስርሕ ጌርካ ትጥቀመሉ ኢኻ።

እዚ መእተዊ’ዚ ኣድላይ ኮይኑ ተረኺቡ ዘሎ ሎምቕነ እንዳተደጋገመ ጭርው ዝብለናን እንንብቦን ዘለና ጉዳይ ዕርቂ ኢትዮ-ኤርትራ ሓደ ሓደ ርእይቶታት ወስ ንምባል’ዩ።

ኢትዮጵያን ኤርትራን ብምኽንያት ምፍራስ መስርሕ ፌዴሬሽን ኣብ 30%መት ዘቐፀረን ማእለያ ዘይብሉ ንብረት ኣዕኒዩ ህይወት ኣሽሓት ሰባት ዝበልዐን ዡናት ተፀሚደን ብ1983ዓ.ም ብዝተርኣየ ምድምሳስ ወታደራዊ መንግስቲ ደርግ ክልተ ሉኣላውያን ሃገራት ኮይነን ናብ ዝወፀሉ መወዳእታ በጊሓን ንብዙሓት ሰባት እቲ ፍፃመ ናይ ዕንወት፣ ድሕረት፣ ሞትን ስቓይን መወዳእታ ኮይኑ ተራእይዎም። ካልኦት ውሑዳት ክበሃሉ ዝኸእሉ ሰባት

ድማ ነቲ ፍፃመ ብዓይኒ ጥርጣሪዮም ዝርእይዎ ነይሮም። ሻዕብያ ካብ ውልደቱ ሒዝዎም ዝተልዓለ ናይ ዕንወትን ጥፍኣትን መንገዲ ኣብ ኮረቻ ስልጣን ምስ ደየበ ክገድፎ ይኸእል'ዩ ዝብል የዋህ እምነት ዘይወሓጠሎም ነይሮም'ዮም። ኢሳያስ ኣፈወርቂ “ንኢትዮጵያ ናይ 100ዓመት ዕድ ገዛ ሂብናያ ኢና።” ኢሉ ኣብ ኣደባባይ ካብ ዝሃረብ ንድሓር'ውን ነቲ ዕብዳኑ ዘሕውይ ፈውሲ ከምዘይተረኸበሉ ዘመልክት እዩ ነይሩ።

ካብ ጉርሒ ይኹን ስኣን ዘስተውዕል ኣእምሮ ትማሊ እንታይ ከምዝተሃረበ ረሲዑ ንፅባሒቱ ብግልጻዊ ንምዝራብ ዘይህከይ ኢሳያስ ኣፈወርቂ “ዝድልየቱ ሽም ፌዴሬሽን ወይ ኮንፌዴሬሽን ሃብዎ ምስ ኢትዮጵያ ስጡም ሓድነት ፈጠርና ኢና” ክብል ብዛዕባ እታ 100 ዓመታት ዕድ ዕንወትን ምብትታንን ዝተመነየላ ሃገር ክሃረብ እንተሎ “ክንደይ ኢሳያሳት ድዮም ዘለዉ?” ዘይብል ተግዛባይ ኣይህልውን። ናይ ኮንትሮንግዳን ናይ ስለላን መሓውር ምስ ዝዘርጋሓሉ ሃገር ሓድነት ፈጠርና ኢና ኢልካ ምዝራብ ግና “ተግመተለይ'ሞ ከዕሽወካ” ካብ ምባል ዝፍለይ ኣይኮነን።

ብወገን መንግስቲ ኢትዮጵያ ክወሃብ ዝፀንሐ ምላሽ ግና ምስቲ ነዛ ዓባይ ሃገርን ብዙሓት ህዝባን ንምርግጋእን ናብ ሓዱሽ ፖለቲካዊ ስርዓት ንምእታው ዝካየድ ዝነበረን ፃዕሪ ናይ ብዙሓት ዜጋታት ትዕግስቲ ዝፈተነ ኣርሒቕካ ናይ ምርኣይን ጊዜ ናይ ምሽማትን ኩነታት ዝተሓሓዙዎ ተባሂሉ ብተደጋጋሚ ክግለፅ ተፈቲኑ'ዩ።

ኢሳያስ ኣፈወርቂን ጉጅለኡን ግና ኣብ ኣስመራ ኣቲኻ ባንዴራ ካብ ምስቃል ዝሓለፈ ዕላማን ውራይን ስለዘይነበሮም እቲ ከም ባህሊ ኮይኑ ዝተወሰደ ግፋ ዜጋታት ድሕሪ ናዕነት ኤርትራ ቀጺሉ እነሆ ቀዳማይ ዙርያ ተባሂሉ ዝተጀመረ ስልጠና መናእሰያት ወታደራት ንግበይትን ንዓዲውዒልን ኣርኪቡሎም ኣሎ። “ሰብ ማለት ወታደር እዩ” ብዝብል ኣተሓሳስባ ዝሰልጠኑ ብስግሮ ዶብ እንዳዋሓዱ እንተኸኑ ኩሉ ሰብ ይዕጠቕ፣ ይሰልጥን ተባሂሉ ነታ ካብ ምክልኻል ሓሊፋ ወራር ዘይሃቀነት ኢትዮጵያ “ሕንጉንይ መፀትኩም” ብምባል መፈፀሚ ዕላመኦም ክገብርዎ ፀኒሑም። ሕዚ'ውን ግን ከምኡ እንዳበሉ ይቕፅሉ ኣለዉ።

ናይቲ ተኸታታሊ ስልጠናታት ውፅኢት ድማ ነዞም ብጭዋዳ'ምበር ብርእሲ ምሕሳብ ዝኣበዮም ዕቡያት ኣብ ወርሒ ግንቦት 1990ዓ.ም “ነታ ብስጡም ሓድነት ተላጊብናያ”

ዝበልዎ ሃገር ዕጫ ወራር ከብፅሐላ አላዲልዎም። ዶብ ሃገር ብድሩዓት መካይንን ብታንክታትን ጥሒሶም ኢትዮም ዓይኑ ዘፍጠጠ ወራር ፈጊሞም ከብቅፁ “ኢብ ቦታና ኢና ዘለና” ዝብል ሃዕዳ ቅጥፈት ኣውርዮም።

ብኩናት ዝረብረቡ ህዝብታት ኢትዮጵያን ኤርትራን እቲ ዝተመነይዎ ሰላም በርዒኑ ዳግም ናብ ምዕዳግ ጠበንጃን ናብ ታዕሊምን ክኣትው ግድነት ኮይኑ። እቲ ወራር ነቶም ዝተወረሩ ኢትዮጵያውያን “ዘይሓሰብካዮ ያ ርኻቦስ ኣይመርገም ኣይምረቓ” ከምዝበሃል ምስላ ከቢድ ወደቓ እንተነበረኳ ብወገን ሓለምቱን ኣውፈርቱን ግን ሎሚ ኮነ ሽዑ ናይ ውድቀትን ዕንወትን መጀመርያ ከምዝነበረ ውሽጢ ልቦም ዝስሕቶ ኣይመስለናን። ስሕታን መጻልቲ ዝበሃል ንኩሉ ተጋጋያይ ዘጋጥም ሕማቕ ተጓንፎ ክህልው ይኸእልዮ። እቲ ዝግበየ ዕሽነት ግን ካብ ጌጋኻ ቀልጢፍካ ዘይምእራምዮ።

ትምክሕትን ዓመፅን ፈውሲ ኣለዎ እንዳወረርካ ኡይ ምባል’ውን መወዳእታ ክህልዎ ናይ ግድንዮ። ሱዳን፣ የመንን ጁቡቲን ተወሪረን ተሪር ምላሽ እንድሕር ዘይሂበን ኢትዮጵያ ድኣ ካብአን እንታይ ትፍለይ ኢልካ ምሕሳብ ካሊእ ዓብይ ዕሽነትዮ። “ፀሓይ ኣይትበርቕን” ያ እንተወጊእና” ኢልካ ፈኸራ ካሊእ ዕሽነት ምንባሩ ዘመልክተና እታ ዘይትሰምዕን ካብ ውራያ ንስለ ዘይትዕንቀፍን ፀሓይ ምስቲ እንዳሰምዐ ኣይሰማዕኹን ዝብል ኣብ ወራር ዝተፀመደ ሰብ ንምውድዳር ዝተገበረ ከንቱ ፈተነ ብምኻኑ እዩ።

ሰራዊት ወራር ተጀፊው ልቢ ገበነኛታት ኩናት ክስበር እንተሎ እቲ መንገዲ ጥፍኣት ዝመረፀ ናይ ሰይጣን ፊታውራሪ ዓቕሙ ዓቂኑን ዝግብጦ ገቢጡን “ብዘይ ቃልዓለም ተማሂርና” ኢሉ ካባ ስዕረቱ ተጀንጂኑ። ካብኡ ንድሓር እታ ምውራይ ዘይህከያን ካብ ዓዘር ቆዘር ዘረባ ተናጊፋ ዘይትፈልጥን መልሓሱ እንተዘይኮይና ጠምሻሕ ዝብል ኣሰር እግሪ ወይ ኳሕ ኮራሕ ዝብል ድምጺ ጠያይትን ኣየስመዐን። ናይ ግፍዕን ስቓይን መሳርሕ ዶብ ጥሒሶን ከይወፃ ምስተገበረ እቲ ናብ ዘይዜጋታቱ ተወዲሩ ዝፀንሐ ገመድ ማሕንቕትን ኣፈሙዝ መርሸንትን ናብ ግንባርን እንግድዓን ናይ ባዕሉ ዜጋታት ጠውይዎ። ኣብ መንጎ ኣሕዋት ህዝብታት ኢትዮጵያን ኤርትራን ኣብ ዝተኻየደ ኩናት ናይ ዝተሰውኡን ዝሞቱን 70,000 ሰባት ደም ከይኣክል ብምኸንያት ግጉይ ፖሊሲን ዕሙት ኣካይዳን ህዝቢ ናብ ቀረባን ርሑቕን ዝገብር ስደት ብዝተግፃፀፈ መልክዕ ቀጺሉ። እዚ ካብ ስደት’ውን ምብትታን

ህዝቢ ክበሃል ዝኸኸል ሕሱም ተርእዮ ናይቶም “አሕዋትኩም ኣይኮናን” እንዳበለ ወግሐ ፀብሐ ኣእምሮኦም ጠውዮ ምስ ህዝቢ ኢትዮጵያ ኣብ ነባሪ ፅልእን ቅርሕንትን ክሸኸሎም ላሕ ዝበለሎም ኣሕዋትና ህይወት ናብ ሲኦል ለዊጥዎ ኣሎ።

ናይዚ ኩሉ እኩብ ድምር “ዓሳ ጎርጓሪ ዘንዶ ያወጣል፤ የሰው ፈላጊ የራሱን ያጣል።” ከምዝብልዎ ኮይኑ ናይቲ ኣብ ልዕሊ ጎረባብትን ህዝብታትን ዘቕነፀ ቀይዲ በተኸን ዘይምዕሩይ ኣካይዳን ነታ ድሕሪ ናፅነት ርጉእ፤ ሰላማውን ምዕቡልን ህይወት ክትጭብጥ ተመንያ ዝነበረት ሃገር መፃኢ ዕድል ናብ ፅልምትምት ኣእትይዎ ይርከብ ኣሎ። ዝኾነ ይኹን ጥዑይ ኣእምሮ ዘለዎ ሰብ ኣሸንጓይ ዶ ብታሪኽ፣ ብባህሊ፣ ብቋንቋን ብመልክዓ ምድራውን ርክባቱ ብዘይብተኸ ገመድ ምስ ባዕሉ ንዝተጣበቐ ህዝብስ ይትረፍ ንካሊ እማንም ህዝብን ሃገርንውን ክፉእ ኣይምነይን። ብሕልፊ ሓውካን ጎረቤትካን ክጥዕም እንተይኮይኑ ክኸፍኦን ክፅገምን ኣይትምነይን። እቲ ምንታይ ፀገምን ሕሰምን ሓውካን ጎረቤትካን መሊኡ ክበዝሕ እንተሎ ናብ ልዕሊኻ ምፍሳሱ ኣይተርፍን።

ኢሳያስ ኣፈወርቂን ጉጅለኡን ንጉሆን ምሸትን ኤርትራ ኣብ ዝበረኸን ዝመቐውን ምዕባለ ከምዝበፀሐት ኣሜሪካ ድማ ኣብ ዕንወትን ዕግርግርን ኣትያ ከምዝተወጠረት ክሣረቡ እንተለዉ ካብ ዕድመ ቁልዕነት ክሳብ ሸምግልና ዝርከቡ ብኣሻሓት ዝቐፀሩ ዜጋታት ኤርትራ ንምንታይ ካብታ ዝማዕበለት ሃገር ናብታ ናይ ዕግርግርን ዕንወትን ሃገር ዝኾነት ኣሜሪካን ካልኦት ምዕራባውያን ሃገራትን ይስደዱ ከምዘለዉ ከረድኡ ኣይኸእሉን። ብኩሉ መዕቀኒ ኣብ ጭራ ሃገራት ዓለም ንክትሰራዕ ብናህሪ ናብ ድሕሪት እትምለስ ዘላ ሃገር ናይ ኩሉ ፀገማታ መንቀሊ ኢትዮጵያ እያ እንዳተባህለ ክሳብ ብምስማዕ ዘህክይ ይንገር ይውዕል። ኤርትራን ኢትዮጵያን ጎረባብቲ ኮይነን ከምዝነብሩ ፍሉጥ ጉዳይ እንተኾነኳ ምስቲ ሕዚ ብዘይሕግን ብዘይዝኾነ ዓይነት ጥሉል ሃገራዊ ፖሊሲን ኮይና ዋላ ኢትዮጵያ ካብዚ ዘላቶ ዞባ ተነቓኒቓ ናብ ሰሜናዊ ዋልታ እንተትኸይድውን ኤርትራ ካሊእ ምኸንያትን ሰብብን ክትፈጥር እንተዘይኮይና ካብቲ ዝኣተወቶ ፀገምን መከራን ኣይትናገፍን።

ናይ ዶብ ፀገም ከመይ ጌርካ ክፍታሕ ነይርዎን ዝብል ሕቶ ኣልዒልካ ብዙሕ ተመክሮን ኣብነታትን ዓለም እንዳጠቐስካ ምዝራብ ዝከኣል እንተኾነኳ ነቶም “status quo ante” (ኩሉ ናብ ንቡር ይመለስ) ዝብል ሕጊ ዓለም “ኣይንፈልግን ኔርና” ብምባል ዝተሳረቡ

ግጉያት መራሕቲ ኤርትራ “ሕጊ ዘይምፍላጥ ካብ ተሓታትነት ኣየድሕንን” ዝብል ካሊእ ምላሽ ከምዘሎ’ውን ዝፈልጡ ኣይኮኑን። ምኽንያቱ መሰረት ሕጊ ዘይምፍላጥ ዳርጋ ኩሉ ሕጊ ዘይምፍላጥ ማለት ስለዝኾነ።

ብወራር ተጀሚሩ ብሓይሊ ዝተጨፍለቐ ዓመፅ ፅሉላት መራሕቲ ህግደፍ ናብ መጋባእያ ዓለም ንክኸይድ ዘገደደት ኢትዮጵያ ዘላቂ ሰላምን ምርግጋእን ክመፅእ ብምድላይ’ምበር እቲ ወራሪ ሓይሊ ካልኣይ ከምዘይደግም ገይሩ ምስተወቐፀ ክመፅእ ዝኸእል ዓብይ ሓደጋ ኢላ ብምሕሳብ ኣይነበረን። ናብ ቤት ፍርዲ ኣይከይድን ጠንጠንኩሉ እንተተብል ሞራላዊ ኣብ ልዕሊ ሕጊ ዘለዎ ኣጠማምታ ከሰክፋ እንተዘይኮይኑ እቲ ዝተስፀረ ሓይሊ ካብቲ ሕዚ ምስ ኣልሸባብን ኦብነግን ተዛሚዱ ዘካይዶ ናይ ዕግርግርን ህውከትን ፋሕጠርጠር ወይ ኣብ ዘይተፀዋዕኻዮ ናይ ካልኦት ሓሸኸርን ኮልኳልን ካብ ም’ዲን ንላዕሊ ካሊእ ከምፀኦ ዝኸእል ሳዕቤን ኣይምሃለወን። ከም ተራ ሽፍታ ናይ ሓረስቶት ጤለ-ባጊዕን ኣድግን ካብ ምስራቕ ንላዕሊ ካሊእ ዝገብሮ ከምዘይብሉ እንተፈቲኑ’ውን ናይ መወዳእታ ካርታ ስሒቡ ብህይወቱ ንከላግፅ ከምዝውሰን ኣፀቢቐ ተረዲእዎ እዩ። ስለዚ እቲ ናይ ሕዚ ኣንፃራዊ ሰላምና ኢሳያስ ኣፈወርቂን ጉጅለኡን ምእንተ ንዓና ሓሲቦም ዝመፀወቱልና ዘይኮነስ ምእንተ ናይ ባዕሎም ህይወትን ስልጣንን ክብሉ “ካብ ከልኡኒስ ጠንጢኦ መጊእ” ዝግይነቱ ሞት ቅብፀት እዩ።

እታ ንሓዋሩን ንዘለኣለምን ዝተመነይዎ ህይወት መን ምስተረፈ ናብኦም’ውን ሰላትን መዓልትን እንዳቆፀረት ትሳለይ ኣላ። እታ ስልጣን’ውን ግን ናይ ህዝብን ናይ ህዝብን ጥራሕ ም’ዲና ንክተምስክር ብብእዎኑ ካብ ኢዶም እንዳመለቐት ትወፅእ ከምዘላ ይርድኦም ኣሎ ይኸውንዩ። ፈተውቶም ዝነበሩ ፀላእቶም፣ ንኣድቶም ዝነበሩ ወቐስቶም፣ ኣማኸርቶም ዝነበሩ ከሰስቶም፣ ኣዕሩኾም ዝነበሩ መራሕቲ ናብ ቤት ማእሰርቲ ወይ ናብ መቓብር ተደርብዮም፣ ዝምኩሑሎም ዝነበሩ ሓፊሮም፣ ዝደርፉሎም ዝነበሩ ረገምቶም ወዘተ... ክኾኑ እንዳራኣዩ እንተለዉን ግርማ ዓሲልዎ ዝነበረ ቤተ-መንግስቶም ናብ ናይ ፍርሕን ጭንቅን ኣደባባይ ምልዋጡ እንዳተዓዘቡን “ኣለና!” ይብሉ እንተሃልዮም እዚኣስ ዘይምህላውና ትኹን።

ኣብ ከምዚ ዝበለ መዋጥር ዝኣተዉ መራሕቲ ህግደፍ ነታ ዝኾነ ይኹን ምስሉይ ሕገ-መንግስቲ’ኳ ዘይቀረፀላን ናይ ምርጫ ስርዓት ከየታኣታተዉ ዳርጋ ርብዒ ክፍለዘበን ዝተኸየጥዎ ኮረቻ ስልጣንን ብቀሊሉ ይገድፍዎ ማለት ዘበትዩ። ብስልጣኖም ንዝመፅእ

ብዘይካ ካብ ስልጣን ምውራድ ዘይቐበልዎ ሓሳብ ከምዘይህልው ብተደጋጋሚ ኣመስኪሮም እዮም። ሕዚ ግን ኩሉ ሽርሕን ጉርሕን እንዳበለየ ዝኸይድ ዘሎ ይመስል። ስለዚ ናይ መወዳእታ ቀቢፀ ተስፋ ዝወለዶ “ዕርቂ” ዝብል ዘይዕላዊ ቃል ብየማነ ፀጋም ይስማዕ ኣሎ። ማዕኸናት ሬድዮን ካልኦት መራኸቢ ሓፋሽን ተባራሪ ወረታት ሒዘን “እከለ ከምዚ በለ፣ እከሊት ከምዚ ወሰኸት፣ ኣይፋልናንን ዕርቂ ወይ ድማ ድሓን ንታግረኹ፣ ዕርቂ እንተኾይኑ ነዚ ሂብና ነቲ ንቀበል፣ ዕርቂ እንተኾይኑ ብዛዕባ ዶብ ጥራሕ ዘይኮነስ ሓፈሻዊ ዕርቂ ይኹን፣ ናይ ክልቲኡ ሃገራት ኣቦታት ሃይማኖት የታግርቑና፣ የለን መንጎኛ ሃገር ተታግርቑና፣ የለን ፍሉጣት ፖለቲካኛታት ዓለም የታግርቑና፣ ከምቲ ዘለናዮ ንቐፅል ዕቡቕ ኣለና፣ ወዘተ...” ብምባል ዘዝመሰለን ይፅሕፋን የጋዋሓን ኣለዎ።

ሄርማን ኮሄን ዝበሃሉ ኣብ መጀመሪያ 1980ታትዓ.ም ኣብ ቤት ፅሕፈት ወፃኢ ጉዳይ መንግስቲ ኣሜሪካ ናይ ኣፍሪካ ጉዳይ ሓላፊ ዝነበሩ ሕዚ ግን ኣብ ስልጣን ዘየለዉ ሰብኣይ ብዛዕባ ኢትዮ-ኤርትራ ክለዓል እንተሎ ስሞም ይላዓል እዩ። ፍልጠትካ ብዘየገድስ ናይ ሓያል ህዝብን ሃገርን ወኪል ኮይንካ ክትዛረብ እንተለኻ ነቲ እትዛረቦ ሓይልን ሃፍትን ሃገርካ ስለዝዕጅቦ ባዕሎም ተመንይዎም ክሳብ ዝገድፍዎ እቲ ዝዛረብዎ ክውደስን ክናኣድን ይቕንይ እዩ። እዞም በዓል ስልጣን ነበር ኣብ ከባቢ 1983ዓ.ም ድሕሪ ምድምሳስ ደርጊ ኤርትራ ካብ ኢትዮጵያ ክትፍለይ እንተላ ነታ ሓያል ሃገሮም ወኪሎም ብመንጎኛነት ትውይ ምልስ ይብሉ ነይሮም። ናይቲ ህልው ኩነታት ኣካይዳ ኣብ ምውሳኔ ንሶም ይኹኑ ሃገሮም እጃም እንተዘይነበሮምውን ነቲ ክኸውን ዝነበሮ ጉዳይ ከምኡ ግበሩ እንዳበሉ ኣለና ዝግይነቱ ዘረባ የስምዑ ነይሮም። ንቐድሚት እተን ክልተ ሃገራት ከመይ ገይረን ክታሓባበሩ ከምዘለዉን ኣመልኪቶም ክዛረቡ እንተለዉ ኢትዮጵያ ገፊሕ ዕዳጋን ጥረ-ኣቕሑን ኣለዎ። ኤርትራ ድማ ኢንዱስትሪታት ስለዘለዎ ነቲ ጥረ-ኣቕሑ ዓዲጋ ኣብ ፋብሪካታት ሰሪሓ ናብ ዕዳጋ ኢትዮጵያ ክተእትው ትኸእል’ያ ዝብል ብዛዕባ ስነ-ቁጠባን ምዕባልን ምኽሪ ሂሳብ። ገፊሕ ዕዳጋን ጥረ-ኣቕሑን ዘለዎ ኢትዮጵያ ኢንዱስትሪታት እንተጣየሸት ከ እንታይ ይግበር? ኢንዱስትሪ ኤርትራ ካብቲ ናይ ኢትዮጵያ ብክንደይ ይበዝሕ? ተወዳዳርነቱ ኸ ክሳብ ክንደየናይ እዩ? ወዘተ... ብዛዕባ ዝብሉ ሕቶታት ግን ሽዑ ኣፀቢቆም ዝተረድኡዎን ዝሓሰቡሉን ኣይነበረን። መፅናዕትን ምርምርን ከይተገበሮ ባዶ ተስፋ ጥራሕ እንዳፈጠርካ ዝግበር ኣካይዳ ክሳብ ክንደየናይ ሓዲጋ ከምዘለዎ ንምርዳእ ኣየፀግምን። ከምዚ ዝበለ ዘረባ ክልቲኣን ሃገራት ትልሚታተን ኣዋዲደን ብሓባር ክንሰርሕ ኢለን ምስወሰና ዝዝረብ’ምበር

ኩነታት ሰላምን ሆኖትን መዋድእትኡ ገና ከይተፈልጠ ዝዝርብ ኣይነበረን። እቲ መልእኽቲ ዘረባ ብየዋህነት ይኹን ብጉርሒ ዘይኣድላይ ናይ ውድድር መንፈስ ክፍጠር ዝገበረ'ዩ። ናይታ ሓንቲ ሃገር ሃላዋት ምዕባለ ኢንዱስትሪ ብናይታ ካሊእ ናብ ኢንዱስትሪያዊ ዕብዮት ንምኻድ ዘይምድላይ ዝውሰን ገይሩ እዩ እቲ ዘረባ ክትርጎም ዝኸእል። ኢንዱስትሪ ሓንቲ ሃገር ናይ ምግፋሕ ፍቓድ ካብ ካሊእ ሃገር ክውሰድ ዘለዎ ኣምሲሎ'ውን የቐምጥ። ኣብቲ እዋን ሆኖት ብወግዓውን ዘይወግዓውን መንገዲ ነቲ ቅርሕንትታት ንምጉህሃር ተባሂሎም ካብ ዝለዓሉ ዝነበሩ ወረታት ምስዚ ዘይምዕሩይ ኣረዳድኣ ዝተተሓሓዘ ዕዳጋና ክትግፅዉ ደሊኹም ናትና ዝመስል ፋብሪካታት ኣጣይኸኩም'ባ፣ ገለ'ባ ዝብል ዘረባታት ምንባሩ ክንዕዘብ እንተለና ድማ ዝበለፀ ብሩህ ይኾነልና።

ኣብቲ እዋን ሆኖት ኣበይ ደቂሶም ከምዝነበሩ ኣይፍለጥን ሂርማን ኮሂን ሎምቕነ ተበራቢሮም ኣለዉ። ኤርትራን ኢትዮጵያን ንምትዕራቕ እቲ እዋን ሕዚ እዩ ይብሉ ኣለዉ። ሕዚ እንታይ ኮን ተረኺቡ'ዩ እቲ እዋን ዕርቂ በጊሑ ዝተራእዮም? ከምቲ ኣብ እዋን ምፍልላይ ከይተረድኦም ነቲ ሓሳባት ዝሓንከርዎ ሕዚ'ውን ኣብ ካሊእ ነገራት ናይ ምሕንካር ተራ ኣትዮም ይሕምዙቹ ኣለዉ። ኣብዚ ውጥኖም ነታ ዝተወረረትን ርግፀኛ ናይ ሰላም ሃዋህው ንክፍጠር ብዙሕ መስዋእትነት ዝኸፈለትን ኢትዮጵያ ብዙሕ ዝተጨነቐላ ኣይመስሉን። ነታ ብስንኩል ግብጦን ኣካይዳን መራሕታ ህዝባ ናብ ሓሳርን መከራን ኣትዮ ዝሰቐየላ ዘሎ ኤርትራ'ውን ከምኡ። እቲ ዋና መበገሲኦም “ንኤርትራ ምድሓን ዝከኣል ሕዚ እዩ” ብዝብል ምስሉይ መመኸነይታ ነቶም ኣብ መዋጥር ኣትዮም ዘለዉ መራሕቲ ካብ ዘይተርፍ ዕንወት ኣድሒንካ ብድሕሪኦም እታ ሃገር ናይ ኣኸራርነት ማእኸል እትኾነሉ ዕድል ከይፍጠር ምክልኻል ዝብል ኣብ ናይ ሃገሮም ስትራቴጅካዊ ረብሓ ዝተመሰረተ እዩ። ርግፀ'ዩ ኣሜሪካ ናተይ ድልየት/interest/ ብዛዕባ እትብሎ ነገር ናብ ዋጋ ዕዳጋ ስለዘይተእትው ኣብ መንጎ ኢትዮጵያን ኤርትራን ዝህልው ርክብ እትርእየሉ መነፀር ንጻኣ ብዝጠቐምን ብዝጎድእን መንገዲ ጥራሕ'ምበር ነተን ሃገራት ባዕለን ብዘስዕበለን ረብሓን ጉድኣትን ኣይኮነን።

ስለዚ ብዓይኒ ሂርማን ኮሂን እተን ሃገራት ዝዕረቓሉ ወይ'ውን ዝጎነጎሉ ምኸንያት ንኣሜሪካ ብዝህልዎ መኸሰብን ክሳራን ዝዕቀን'ምበር እቲ ዝጎነጎሉን ዝዕረቓሉን ጉዳይ ብዓይኒ እተን ክልተ ሃገራት ናይ ባዕሉ መንቀሊን መዕለብን ክህልዎን ዘይክህልዎን ዘገድሶም ኣይኮነን።

ከምዚ ስለዝኾነ እዩ ድማ ፎቓድኡ ድጉል ሓዊ እንዳገደፍካ ዘላቂ ሰላም ከይረጋገፀ ኣፀጋሚ ዝኸውን ዘሎ።

እዚ ንኢሳያስ ኣፈወርቂ ምስ ጉጅለኡ ዘድሕን ዘይኮነስ ነቲ ዘይተርፍ ዕንወቱ ብዝኾነ ጨጋጊንካ ናይ ህዝቢ ኤርትራ ኮነ ኣብቲ ከባቢ ዘብፀሐ ውዲት ግብረ-እኪይ ብቁሩብ ጊዜያት ክናዋሕ ዝገብር'ዩ። ብመሰረቱ ነቲ ፀገም ዝፈጠረ ሓይሊ ባዕሉ እቲ ጉጅለ ብም'ኳኑ ኣብ መፃኢ ሰላማዊ ህይወት እታ ሃገርን ጎረባብታን ድማ ነቲ ፈጣሪ ፀገም ባዕሉ ምእላይን ምውጋድን እዩ ዝሓትት። ኣብዚ እዋን እቲ ቀንዲ ተጠቓሚ ዝኸውን ዘሎ ህዝቢ ኤርትራ ስለዝኾነ ሃርማን ኮሂን ኮኑ ካልኦት ይፍተው ኣይፍተው ብዘየገድስ እቲ መፍትሒ ካብቲ ህዝቢ ካብ ባዕሉ ክመፅእ ኣለዎ። ነዚ ኣብ ምርግጋፅ እቲ ህዝቢ ክሕገዝ ከምዘለዎ ኣሚንካ ኣብ ልዕሊ እቲ ጉጅለ ዘየዋላውል መርገፅ ምውሳድ የድሊ።

ኢትዮጵያ ምስ ህዝቢ ኤርትራ ሕውነት'ምበር ፅልኢ ከምዘይብላ ካብ ምዝራብ ሓሊፋ ብተግባር ዝተረጋገፀ ብዙሕ ስጉምትታት ወሲዳ እያ። ታሪካዊ ሕውነት ህዝብታት ክልቲኦን ሃገራት ክሕከኽ ስለዘይኸእል ዋላ “ንህልኸክን ሽሮ” ዝዓይነቱ መናውራ ፕሮፖጋንዳ እንዳተኻየደን እንዳቐፀለን እንተሎ ናይቲ ትማሊ ዝተገበረ ኩናት ቀንዲ ተሓታቲ እቶም ግጉያት መራሕቲ ም'ኳኖም ብምርዳእ እዩ ነቶም ካብ ሃገርም ተሰዲዶም ዝወፁ ኣሻሓት ሰባት ብዘሎ ዓቕሚ ሃገር እተዕቐቦም ዘላ'ምበር ዓለምለኽ መሰል ስደተኛታት ብዝብል እምነት ጥራሕ ኣይኮነን። በዚ መሰረት እቲ ፅልኢ ምስቲ ፀላኢ ህዝቢ ኤርትራ ዝኾነ ነታ ሃገር ናብ ድከት ኣእትይዎ ዘሎ ግጉይ መሪሕነት እዩ።

ድሕሪ እዚ ኩሉ ዕንወትን ብርሰትን ካብ ጌጋኡ ክመሃር ከምዘይኸእል ክንዕዘቦ ሓጊናን ከሪምናን ኢና። ናይ ውክልና ጦርነት ኣዝማቲን ደገዝማትን ብም'ኳን ካብ ሶማሊያ ምብራቕ ጀሚሩ ምስቶም መወልቱን ጎይቶቱን ኮይኑ ዘይፈንቀሎ እምንን ዘይበጠሶ ቆፅልን የለን። ኣብ ቀረብኡ ዝረኸቦ ደንኅላን ሳዕርን ኩሉ ደርብዩ ዘስዓቦ ቁስሊ ወይ በሰላ ክራኣይ ኣይከኣለን። ኣብ ኢዱ ዝሓዞ ወዲኡ ዝድርበይ ስኢኑ ፅልምትምት ምስበሎ እታ ናይ “ወዲኣይተ” መልሓሱ'ምበር ካሊእ ደርብዩ ዘሕምም ኢድ ወይ ሰዲሩ ዘርክብ እግሪ ከምዘይብሉ እናፈለጠ ካብ ኣፍ ጉድጓድ እተውፀኦ ዝመሰሎ ቃል ዕርቂ እንዳጫናጨነ ዳግም እስትንፋስ ክዘርእየ ኢሉ ይሓልም ኣሎ።

ኮይኑ ግን “እንተዘለልካ ናብ ባይታ እንተወደቕኻውን ናብ ባይታ” እዩ’ሞ ካብ ናይ ሓደ ሰሙን ንላዕሊ መኸሰብ ኣይርከቦን። ዕርቂ ዝበሃል እቲ ዝተፈጠረ ፀገም ብጌጋ ምዃኑ ምስ ዝኣምን፣ ተዓሪቕካዮ ብሰላም ከምዝነብር ርግፀኛ ምስ ዝኾንካለ፣ ነገራት ብዘተ’ምበር ብሓይሊ ዘይምፍታሕ ስልጡንነት ምዃኑ ምስ ዝኣምን፣ መፃኢ ህይወት ህዝብታት ዝተታሓሓዘን እንዳሰጠመን ከምዝኸይድ ምስ ዝርዳእ፣ ናይ ድኻታት ህዝብታት ሃብቲ ንዕብዮትን ንልምዓትንምበር ንናይ ጃህራ ዕንወትን ጥፍኣትን ክውዕል ከምዘይብሉ ምስ ዝኣምን ወዘተ... ጥራሕ’ምበር ወግሐ ፀብሐ ዠናት ኣውርድ ኢሉ ምስ ዝምህለል ዕቡድን ዘራጊን ኣይኮነን።

“ኣመል ምስ መግነዝ” ከምዝበሃል ኤርትራ ምስ ኢትዮጵያ ዝኣተወቶ ቅርሕንቲ ክፍወስ ዝኸእል እቲ ሕማም ዘንቀለ ሻይረስ ክውገድ እንተሎ’ምበር ፈውሲ ቃንዛ እንዳሃብካ ነቲ ሕማም ብምድንዛዝ ኣይኮነን። ዋላ’ኳ ናይ ኤርትራ ውሽጣዊ ጉዳይ ናይ ባዕላ ናይ ኤርትራ ፀገም ስለዝኾነ ባዕላ ትፍታሓዮ ዝብል ቅዋም ብወገን ሃገርና ተደጋጊሙ ዝንገር መምርሒ እንተኾነ እቲ ውሽጣዊ ፀገም ዓቕኑ ሓሊፉ ምስፈሰሰ ንዓና’ውን ከምዝትንክፈና ርኡይ እዩ። ስለዚ እቲ ክንርስዎ ዘይንኸእል ጥፍኣት “ይቕረ” እንተዝበሃል’ውን ነቲ ዝተደገገለ መመሊሶም ክውልዕዎ ዝኸእሉ ብዙሓት ነጅላት ምስቲ ዘይሕክኽ ኣመል ህግደፍ ተደሚሮም ነቲ በሰላ ጎዳኢም ናብቲ ዝነበሮ ክመልስዎ ዝኸእሉ እዮም።

ሄርማን ኮሄን ድሕሪ ሓያሎ ዓመታት ዓዲ ውዕሎ “ሹመኛ ምስተሳዕረስ ሩባ ወሪዱ ንስኽን ቅድሓ ንስኽን ዕንሓ” ይብል ከምዝበሃል ካብ ድቃሶም ተላዒሎም ውድብ ሕቡራት መንግስቲ ዘረጋገዎ ርክብ ኤርትራን ጥሩፋት ጉጅለ ኣልሸባብን ትኸክል ኣይኮነን ክሳብ ምባል በዒሑም። ነቲ ናይ ማዕቀብ ተሓታቲት ድማ እታ እትሸሞምን እትሸልሞምን ዝነበረት ሃገሮም ኤሜሪካ ገይሮማ ኣለዉ። እዚ’ማ ብቴሌቪዥን ኤርትራ ተደጋጊሙ ዝተነገረና ስለዝኾነ ወገንተኝነቶም ንምርኣይ ዝገበርዎ እንተዘይኮይኑ ምስክርነቶም ኣይመድለዩናን። ህግደፍ ክድሕን ዝደልዩሉ ዘለዉ ምኽንያት ኣኸራሪነት ናብ ኤርትራ ከይኣትው ዝብል እንተኾይኑ መሰልጠኒ ማእኸል ኣልሸባብን ካልኦትን ካብ ምዃን ዝዓብይ እንታይ ዓይነት ኣኸራሪነት እዩ ተራእይዎም? ኣልሸባብ ምስ ኣልቃዒዳ ተዋሃሂድና ኢሉ ስለዝኣወጀ እኒመን ዝበሃሉ ካልኦት የሕስብዎም ከምዘለዉ ኣይነገሩናን።

ኤርትራ መፃወቲ አኸረርቲ ሓይልታት ከይትኸውን ዝብል ስግኣት ንምንታይ ከምዝደጋገም'ውን ግልፂ ኣይኮነን። ምቸው ባይታ አኸራርነት ዝፈጥር ዘሎ እቲ ናይ ውክልና ጦርነት ዘሰጉምን ከይተፀወዐ እንታይ ክእዘዘኩም እንዳበለ ፎቓዶ ፀላእቲ ኢትዮጵያ ክኾና ይኸእላ እየን ኢሉ ዝሓሰበን ሃገራት ነፃላ ዓጢቑ ዝሕሸከር ዘሎን ጉጅለ ህግደፍን መራሒኦምንምበር ካሊእ ኣይኮነን። እንድሕር ሕግን ልምድን ዓለም ኣይቅበልን ኢሉ ዘኸረምበጠ ኩሉ ከምቲ ናይ ሕሊፍ ዘበናት ሸፋቱ እንዳተኸሓሰን እንዳተሸለመን ዝጥበር ኮይኑ ሕጊ ንጎኒ ገዲፍካ ዘዝመሰለካን የዋፃኣንን እትብሎ መንገዲ ክትመርፅዩ ዘገድድ። ብካሊእ ወገን ኢትዮጵያን ኤርትራን ኣብ ኣልጄርስ ብዝኣተወኦ ውዕል ምኸንያት ዝተውሃበ ናይ መወዳእታ ብይን ኣሎ። ኢትዮጵያ ነዚ ውሳኔዚ ከምዝተቐበለቶን ናይቲ ውሳኔ ትርጉም ናብ ስምምዕን ሰላምን ምብፃሕ ስለዝኾነ በዓል ሓሙሽተ ነጥቢ ናይ ሰላም እማመ ዕሊ ገይራ እያ። ስለዚ ዕርቂ ክህልው ዝኸእል ሰላም ክቕበል ምስ ዝደሊ ኣካል'ምበር “እንተወዲቐ ንግኹም ኣይጥዕመኩምን” ዝብል ዘይምኸንያታዊ ዓዘር ቆዘር ሒዞ ምስ ዝህውትት ኣይኮነን። ሰላም ክልቲኦን ሃገራት ኣብ ዝዋዓልኪ ዋዓሊ ዝብል ናይ ዶብ መስመር ካብ ምሕንፃዕ ንላዕሊ ክራኣይ ኣለዎ። እቲ ናይ ዶብ መስመር እርሳስ ሒዝካ ኣብ ልዕሊ ወረቐት ከም ምሕንፃዕ ቀሊል ኣይኸውንን። እንተዋሓደ ኣብ ልዕሊ ንኣሸሓት ዘበናት ብሓደ ክነብሩ ዝፀንሑ ህዝብታትን ዓድታትን ናይ ምሕላፍ ዕድል ኣለዎ። ካብዚ ንላዕሊ'ውን ገዛን ግራትን ሓደ ሰብ ጥራሕ ዘይኮነስ ገዛን ገዛን ሓደ ሰብ ፈላሊኻ ናይ ምምቃል ዕድል'ውን ኣለዎ።

ሎሚ ተቐወምቲ መንግስቲ ኤርትራ “ሓራ መሬት ኤርትራ” ኢሎም ዝፅውዕወንን ኤርትራውያን ኢና ኢሎም ዝኣምኑ ህዝብታት ክንንን ቅኒቶን ብመሰረት ውሳኔ ፍርዲ ናበየናይ ገፀን ናበይ ከምዝተፀምበራ ነቲ ብይን ኣድቂቆም ዝተረድኡዎ ሰባት ይፈልጡ'ዮም። ኤርትራውያን ኢና ኢሎም ዝኣምኑ ሰባት ኢትዮጵያውያን ከምኡ'ውን ኢትዮጵያውያን ኢና ኢሎም ዝኣምኑ ሰባት ኤርትራውያን ኩኑ ወይድማ መዳሕንትኹም ዝተቐበረሉ ዓዲ ገዲፍኩም ኣብ ካሊእ ስፈሩ ክበሃሉ እንተለዉ ከመይ ዓይነት ሰላም'ዩ ዝመፅእ?

ስለዚ ዕርቂ ምእንቲ ህዝባውን ሃገራውን ሰላም ኢልካ ዝሕሰብ'ምበር ሓንቲ ዓርቢ ተሪፋቶ ዝሕዞን ዝጭብጦን ስኢኑ ኣንታ ኣድሕኑኒ ምስ ዝብል ዘይድሕን ሓይሊ ኣይኮነን።

ዝህራእኻዮ እንዲኻ ትጻዕድ ናይቲ ዝዘርኦ ክርዳድ ዓውዲ ኣእትዩ ባዕሉን ንባዕሉ ጥራሕን ይሕፈሱ።